

Austatud lugeja!

Mida välismaalased Eesti puhul esile toovad? Peale kaunite naiste on selleks tavaliselt infotehnoloogia areng ja majandustegevuse vabadus. Need on valdkonnad, milles oleme korduvalt väärinud esiletõstmist. Liberaalne majandus toimib üldiselt oma reeglite järgi ja riik sekkub vaid hädavajalikul määral. Seadusloome arenguid vaadates näib, et tõenäoliselt on senine hädavajalikkuse määr muutumas, ja seda mitte suurema liberaalsuse suunas.

Käesoleva toimetajaveeru kirjutamise ajal on päevakorras justiitsministeeriumi poolt algatatud nn korruptantide tabamise plaan. Ajakirjanduse vahendusel on avalikkuseni jõudnud ministeeriumi kava selle kohta, mitu kurikaela ja milliste tegude eest tuleks veel sel aastal kohtu ette saata. Tundub kummaline, et õiguskaitseorganite töö hindamiseks on välja pakutud just see üks mõõdik – kohtu ette saadetute kindel arv. Võimalik muidugi, et idee autorid on hinnanud sellise ühe mõõdiku süsteemi mõju kuritegevuse üldisele tasemele ning veendunud, et just sel viisil on võimalik kuritegevust vähendada.

Karistusseadustiku õiguspoliitilistest lahendustest on käesolevas numbris kirjutanud Priit Pikamäe, kes muuhulgas käsitleb korruptsiooni teemat teisest vaatepunktist – eraõigusliku juriidilise isiku juhtorgani liikme kui ametiisiku võimaliku kriminaalvastutuse aspektist. P. Pikamäe mõõnab, et ametiseisundi kuritarvitamise koosseis selle praegusel kujul võimaldab võta juhi vastutusele väiksemagi möödalaskmise eest. Tahes-tahtmata kerkib küsimus, kas Eesti majanduselu on siis nii ohjatu, et tuleb jõuliselt sekkuda just kriminaalõiguslike meetmetega. Või on mõni õigusharu lihtsalt võimekam kui teine?

Nii leiab P. Pikamäe, et karistusõiguse alane kohtupraktika, aktsepteerides mittevaralist kahju koosseisulise tagajärjena, on end tõenduslikust küljest seadunud olukorra ette, mille lahendamist eraõigus peab endale ülejõukäivaks. Tondimaalijad näevad siin kindlasti ohtu senise liberaalmajanduse asendamist totaalkontrolliga. Kuid kas selline hirm ongi vaid paranoiliste pärusmaa?

Majanduse reeglid kehtivad ka õigusabi pakkumisel ning sealgi kujuneb hind pakkumisenõudluse vahekorras tulenevalt. Kvaliteetne õigusabi on ka kallis ning seetõttu ei ole alati igal kodanikul võimalust advokaadi poole abi saamiseks pöörduda. Võib vist liialdamata öelda, et riigi poolt tasustatava õigusabi andmine põhines seni paljuski aastatega väljakujunenud tavadel. Kindlasti annab 1. märtsist kehtima hakanud riigi õigusabi seadus tavakodanikule selgemad suunised, millistel tingimustel on võimalik riigi õigusabi saada.

Anno Aedmaa märgib oma artiklis, et üks viis kodanike informeerimiseks halduse poolt on ajakirjandus. Riigi õigusabi kohta pressis avaldatud kirjutisi jälgides võib kahelda, kas avalikkusesse paisatud info on siiski olnud igakülgne. Info asemel on sageli tegu loosungitega. Kui kodanik nüüd ühel päeval avastab, et riigi õigusabi jagatakse vaid piiratud juhtudel, on frustratsioon kerge tulema.

Seadus sätestab, et advokaadibüroo pidaja peab tagama riigi õigusabi vajajatele selgituste andmise sellise õigusabi saamise aluste ja korra kohta. Arvestades seniseid arenguid, kus väikelinnades jääb advokaate ja advokaadibüroosid üha vähemaks, on tekkinud olukord, et ka teabe saamiseks peab kodanik sõitma kilomeetrite taha. Mõistlik oleks seda sätet laiendada nii, et ka kohalikul omavalitsusel oleks vastav kohustus. Riigi õigusabi osutamise kord ei ole sedavõrd keeruline, et vallasekretär selle lahtimõtestamisega hakkama ei saaks. Tihtilugu on just kohalik omavalitsuse see, kuhu elanik läheb tehtud ülekohtu eest kaitset otsima.

Iseküsimus on, ka riigi õigusabi seadus ikka täidab oma ülesannet. Ajalehe „Postimees“ veergudel on Advokatuuri juhatuse esimees leidnud, et riik ei näe ette piisavalt vahendeid riigi õigusabi osutamiseks. Aivar Pilv märgib, et õigusabi tasustamine on viidud üheselt mõistetavalt ajatasult tükihinna printsiibile, kus ei arvestata õigusabi osutamiseks kulutatavat tegelikku aega ega ka menetluse mahtu ja keerukust. Justiitsministeerium omakord väidab, et tükihind kehtestati sooviga lõpetada tundide juurdekirjutamine kohtueelses menetluses. Kas siit võime järeldada, et politsei ja prokuröride pattude eest nuheldakse advokaate?

Katrin Prükk